

آپوزیٹر

دریہ توا اخلاق کاربردی

www.kotlib.com

انتشارات نوج

www.Nouj.ir Info@Nouj.ir

آیین زندگی: مرئوس اخلاق کاربردی

نویسنده: منصور هرنجی

مدرس دانشگاه

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۲۰-۰۰۶

ویراستار: نیروز آذری

طراح جلد: حسن محمدی

حروف چینی: رت فونتی

صفحه بندی: حسن محمدی

نوبت چاپ: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات نوج

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ پالسر

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۲۰-۰۰۶

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۰۰۶۸۹

عنوان و نام پدید آور: آیین زندگی در پرتو اخلاق / منصور هرنجی؛ ویراستار مهرداد کرمی

مشخصات نشر: بابل، انتشارات نوج، ۱۳۹۰

مشخصات ظاهری: ۲۴۵ ص

یادداشت: کتابخانه

موضوع: اخلاق علمی

رده بندی دیویی: ۱۷۰

رده بندی کنگره: ۴ ۱۳۹۰ ف ۱۱۸۵ BJ

سرشناسنامه: هرنجی، منصور، ۱۳۴۱ -

وضعیت فهرست نویسی: فبا

این کتاب با حمایت مالی دانشگاه غیر انتفاعی شفق به چاپ رسیده است

بابل، باغ فردوس، خیابان بابل کلینیک

کوچه شهیدان کاکا ۵، بعد از خدمات درمانی

تلفن: ۰۱۱۱ - ۳۲۶۸۶۷۸ - همراه: ۰۹۱۱ ۱۲۶۰۱۸۵

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
	 فصل اول: کلیات
۱۵	 بخش اول: معناشناسی واژه‌ها
۱۷	 ۱- ضرورت فراگیری اخلاق
۱۸	 اهمیت اخلاق در دانشگاه
۱۹	 ۲- معناشناسی اخلاق
۱۹	 الف - معنای لغوی
۲۰	 ب - معنای اصطلاحی
۲۰	 ۳- علم اخلاق چیست؟
۲۱	 ۴- اخلاق کاربردی چیست؟
۲۱	 ۵- موضوع علم اخلاق
۲۲	 ۶- هدف نهایی علم اخلاق از نگاه اسلام
۲۲	 ۷- فلسفه‌ی اخلاق
۲۳	 ۸- نسبیت و اطلاق اخلاق
۲۴	 ۹- منشأ اخلاق
۲۵	 ۱۰- ملاک و معیار عمل اخلاقی از غیر اخلاقی
۲۶	 ۱۱- ویژگی‌های نظام اخلاقی اسلام
۲۸	 ۱۲- فضایل و رذایل اخلاقی
۳۰	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۳۱	 بخش دوم: روابط متقابل اخلاق با سایر علوم
۳۳	 مقدمه
۳۴	 ۱- علم اخلاق و فقه
۳۴	 ۲- علم اخلاق و حقوق
۳۴	 ۳- علم اخلاق و عرفان
۳۵	 ۴- علم اخلاق و علوم تربیتی

۳۵	 ۵- علم اخلاق و تعلیم و تربیت
۳۶	 روش تربیتی اسلام
۳۷	 ۶- علم اخلاق و علوم سیاسی
۳۸	 ۷- علم اخلاق و جامعه‌شناسی
۴۰	 ۸- علم اخلاق و تاریخ
۴۱	 ۹- اخلاق و مطالعات دینی
۴۱	 ۱۰- علم اخلاق و ادبیات و هنر
۴۲	 ۱۱- علم اخلاق و روان‌شناسی
۴۴	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۴۵	 بخش سوم: تقسیمات شیوه‌ها و پژوهش‌های اخلاقی
۴۷	 ۱- شیوه‌های اخلاقی
۴۷	 الف - اخلاق فیلسوفانه
۴۸	 ب - اخلاق عارفانه
۴۹	 ج - اخلاق حدیثی
۴۹	 شیوه‌ی مورد قبول اخلاقی
۵۰	 ۲- تقسیم اخلاق به اعتبار پژوهش‌های اخلاقی
۵۰	 الف - پژوهش توصیفی
۵۱	 ب - پژوهش هنجاری
۵۱	 ج - فرا اخلاق یا فلسفه‌ی اخلاق
۵۲	 اخلاق کاربردی
۵۳	 تاریخچه‌ی اخلاق کاربردی
۵۴	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۵۵	 بخش چهارم: فهرست عناوین و سرفصل‌های اخلاق کاربردی
۵۷	 الف - موضوعات فرهنگی
۶۱	 ب - موضوعات سیاسی، امنیتی و قضایی
۶۴	 ج - موضوعات اقتصادی
۶۵	 د - موضوعات بهداشت و سلامت انسان و محیط
۶۷	 فصل دوم: اخلاق کاربردی
۶۹	 بخش اول: اخلاق تدریس (استاد)

۷۱	 مقدمه
۷۲	 اول: حوزه‌ی معرفتی و شناختی
۸۵	 دوم: حوزه‌ی رفتاری، گفتاری و ظواهر
۸۶	 الف - حوزه‌ی ظواهر
۸۶	 ب - حوزه‌ی گفتاری
۸۸	 ج - حوزه‌ی رفتاری
۹۳	 بخش دوم: اخلاق دانشجویی
۹۵	 مقدمه
۹۶	 الف - اخلاق تکالیف دانشجوی با خود
۹۶	 اول: کمالات دانشجویی
۱۰۲	 دوم: کاستی‌ها
۱۰۶	 ب - اخلاق و تکالیف دانشجوی با خدا
۱۱۰	 ج - اخلاق و تکالیف دانشجوی با مردم
۱۱۵	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۱۱۷	 بخش سوم: ملحقات اخلاق دانشجویی
۱۱۹	 ۱- اخلاق پژوهش
۱۱۹	 فضایل اخلاقی پژوهش
۱۲۱	 صفات محقق و پژوهش گر
۱۲۲	 ۲- اخلاق نقد
۱۲۲	 معنای نقد
۱۲۳	 ضرورت نقد
۱۲۴	 شرایط اخلاقی نقد
۱۲۷	 ۳- اخلاق گفتگو
۱۲۸	 هدف گفتگو
۱۲۸	 آداب اخلاقی گفتگو
۱۲۹	 آفات گفتگو
۱۳۰	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۱۳۱	 بخش چهارم: اخلاق معاشرت
۱۳۳	 ضرورت و جایگاه بحث

۱۳۴	 انواع معاشرت
۱۳۵	 معیار معاشرت
۱۳۶	 فهرست اجمالی شاخص‌های اخلاق معاشرت
۱۳۷	 ۱- شناخت و مراعات حقوق دیگران
۱۳۷	 برخی از حقوق مسلمانی
۱۳۸	 ۲- مردم‌داری
۱۳۸	 نموده‌های مردم‌داری
۱۳۹	 ۳- صله‌ی رحم
۱۴۰	 معناشناسی صله‌ی رحم
۱۴۰	 روش‌های رسیدگی به خویشاوندان
۱۴۰	 آثار و نتایج
۱۴۱	 ۴- خوش رویی، خوش خویی و خوش گوئی
۱۴۲	 اهمیت و نقش زبان
۱۴۳	 ۵- رعایت ادب
۱۴۴	 نشانه‌ها و جلوه‌های ادب
۱۴۴	 ادب از چه کسی آموخته شود
۱۴۴	 ۶- برآوردن نیاز مردم
۱۴۵	 ۷- نظارت اجتماعی (امر به معروف و نهی از منکر)
۱۴۶	 وظیفه‌ی عمومی
۱۴۶	 شرایط امر به معروف و نهی از منکر
۱۴۶	 مراتب امر به معروف و نهی از منکر
۱۴۷	 راه‌های اجرای امر به معروف و نهی از منکر
۱۴۷	 ۸- دوستی و دوستیابی
۱۴۷	 میزان دوستیابی
۱۴۸	 ویژگی‌های دوست
۱۴۸	 سخنانی گرانب‌ها
۱۴۹	 صفات دوستان بد
۱۴۹	 انواع دوستان
۱۴۹	 عوامل تقویت‌کننده‌ی دوستی

۱۵۱	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۱۵۳	 بخش پنجم: اخلاق معیشت یا اقتصادی
۱۵۵	 مقدمه
۱۵۶	 رابطه‌ی اقتصاد و اخلاق
۱۵۷	 محورهای بحث اخلاق اقتصادی
۱۵۷	 الف - اصول کلی اخلاق اقتصادی
۱۵۸	 ۱- ستایش مال و ثروت و نکوهش فقر
۱۵۹	 ۲- ستایش فقر و نکوهش مال و ثروت
۱۶۰	 ۳- نکوهش مال‌دوستی و ثروت‌اندوزی
۱۶۰	 ب - اصول اخلاقی اسلام در تولید ثروت و مالکیت
۱۶۰	 ۱- اصول اندیشه‌ای
۱۶۲	 ۲- اصول نفسانی
۱۶۲	 ۳- اصول رفتاری
۱۶۲	 اصول اخلاق اقتصادی در تولید
۱۶۴	 تأثیر درآمدهای حرام در تولید
۱۶۶	 اصول اخلاق اقتصادی در مبادلات و تجارت
۱۶۸	 ج - اصول اخلاق اسلام در هزینه و مصرف
۱۶۸	 ۱- انواع مصرف
۱۶۹	 ۲- اصول اخلاقی مصرف
۱۶۹	 ۳- اخلاق فقیران
۱۷۱	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۱۷۳	 بخش ششم: اخلاق جنسی
۱۷۵	 ضرورت بحث
۱۷۷	 اخلاق جنسی و دیدگاه‌ها
۱۷۷	 ۱- نظریه‌ی تقریط یا سرکوب
۱۸۱	 ۲- نظریه‌ی افراطی (آزادی مطلق)
۱۸۲	 نقد و بررسی
۱۸۳	 ۳- نظریه‌ی اعتدال (نظریه اسلام)
۱۸۳	 برخورد با غریزه‌ی جنسی

۱۸۶	 حکمت غریزه ی جنسی
۱۸۷	 عوامل شهوت پرستی
۱۸۸	 سیاست و راه کارهای اسلام
۱۸۹	 اهداف و انگیزه های ازدواج
۱۹۰	 ملاک و معیار ازدواج
۱۹۱	 موانع و علل تأخیر ازدواج
۱۹۱	 فضایل اخلاقی مربوط به امور جنسی
۱۹۱	 ۱- عفت و پاکدامنی
۱۹۲	 مراتب و انواع عفت
۱۹۲	 اسباب عفت
۱۹۳	 موانع عفت
۱۹۳	 آثار و فواید عفت
۱۹۳	 راه های کنترل شهوت جنسی
۱۹۴	 ۲- غیرت
۱۹۵	 ۳- حجاب و ترک خودآرایی
۱۹۷	 زمینه ها و عوامل گسترش بدحجابی
۱۹۸	 تقسیم بندی دیگر
۲۰۰	 نمونه ی پرسش ها
۲۰۱	 بخش هفتم: اخلاق سیاست و زمامداری
۲۰۳	 اهمیت بحث
۲۰۴	 دیدگاه ها
۲۰۴	 نظریه ی اول: جدایی اخلاق از سیاست
۲۰۵	 نقد و بررسی
۲۰۶	 نظریه ی دوم: اصالت سیاست و تبعیت اخلاق از آن
۲۰۷	 نقد و بررسی
۲۰۷	 نظریه ی سوم: اصالت اخلاق و تبعیت سیاست از آن
۲۰۸	 دستورالعمل اخلاقی علی(ع) به مدیران
۲۰۹	 وظایف اخلاقی مردم در انتخاب مسؤولان

۲۱۰		وظایف اخلاقی حاکمان در قبال مردم
۲۱۱		سیره‌ی عملی حضرت علی(ع)
۲۱۲		شاخصه‌های اخلاق سیاسی
۲۱۴		نمونه‌ی پرسش‌ها
۲۱۵		بخش هشتم: اخلاق عبادی
۲۱۶		اهمیت و ضرورت بحث
۲۱۸		۱- عبادت، هدف خلقت
۲۱۹		۲- عبادت، کمال انسانی
۲۲۰		۳- نظم و اعتدال در عبادت
۲۲۱		نظم در عبادت
۲۲۲		مداومت و استمرار
۲۲۲		۴- اخلاص در عبادت
۲۲۳		مراتب اخلاص
۲۲۳		راههای کسب اخلاص
۲۲۴		نتایج و آثار اخلاص
۲۲۴		۵- خشوع در عبادت
۲۲۶		۶- طهارت در عبادت
۲۲۷		۷- آثار نماز
۲۲۸		۸- اهتمام به نماز
۲۲۸		چگونه به نماز اهتمام ورزیم
۲۲۹		۹- مقام نمازگزار
۲۳۰		۱۰- نتایج و آثار ترک نماز
۲۳۰		۱۱- تفکر و عبادت
۲۳۱		۱۲- عبادت و خدمت
۲۳۲		۱۳- تعظیم شعائر اسلامی
۲۳۲		انواع شعائر
۲۳۳		۱۴- روزه
۲۳۴		۱۵- حج
۲۳۴		حج و خودسازی

۲۳۵	 ۱۶- دعا و مناجات
۲۳۵	 جایگاه و ارزش دعا
۲۳۶	 آداب دعا
۲۳۷	 نمونه‌ی پرسش‌ها
۲۳۹	 فهرست منابع

www.ketab.ir

مقدمه

به طور قطع، سازندگی درونی و اصلاح و تهذیب نفس انسان در سعادت فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی او نقش به سزایی دارد؛ به گونه‌ای که اگر همه‌ی علوم را تحصیل کند و تمام نیروهای طبیعت را به تسخیر خویش درآورد، اما از تسخیر درون و تسلط بر نفس خود ناتوان باشد، از رسیدن به سعادت و نیل به کمال باز خواهد ماند. اگر همه‌ی پیشرفت‌های علمی و صنعتی انسان، در صورتی که با اصلاح درون همراه نباشد، کاخ بزرگی را می‌ماند که بر فراز قله‌ی آتشفشان بنا شده باشد و باید اذعان کرد: برنامه‌ی انسان سازی برای هر جامعه‌ای ضروری حیاتی است.

آیا تاکنون اندیشیده‌ایم که امروزه بشریت از چه عواملی بیشترین خسارت را می‌بیند؟ و یا بزرگ‌ترین ضربه‌ها بر جامعه‌ی انسانی و خانواده‌ها از چه چیزی است؟ و آیا فکر کرده‌ایم که بدبختی و فلاکت‌های انسان‌ها در طول تاریخ از چه چیزی بوده است؟ بلاهای طبیعی، زلزله، سیل، بیماری و...

انسان‌ها با همه‌ی استعدادهای فراوان و گوناگونی که به دنیا می‌آیند و قابلیت رشد و پیشرفت در زمینه‌های مختلف را دارند، اما این استعدادها و قابلیت‌ها یا زمینه‌ی بروز و شکوفایی پیدا نمی‌کند و یا بر اثر عواملی، نابود شده و به کلی از بین می‌روند و یا برای ثمردهی زمینه‌ی کافی ندارند و در نتیجه، مقدار کمی از استعدادها به نتیجه می‌رسند و بقیه به هدر رفته و تباه می‌شوند. و در میان این همه انسان یک نفر چون امام خمینی(ره)، یا ادیسون و... متولد می‌شود؟

باید ادعا نمود راز تیره روزی‌ها و بدبختی‌های بشریت در طغیان جنبه‌های مادی تمدن بر جنبه‌های روحی و ناشی از غفلت انسان از سازندگی‌های روحی و اخلاقی اوست.

البته بشریت فاصله‌ها را کوتاه کرد، جدایی‌ها را از بین برد، اما نتوانست فاصله‌ی میان مردمان، دوری روح‌ها و جدایی دل‌ها را از میان بردارد. او در جغرافیا پیشرفت کرد، اما در علم اجتماع خیر. در کوه‌ها، دشت‌ها، اعماق زمین و فضا و دریا نفوذ کرد و

آن‌جا را کشف نمود، حتی دل ذره‌ی «اتم» را شکافت، اما قلب را نتوانست تسخیر کند و در دل آدمیان راه نیافته است.

در کوتاهی مسافت به وحدت انسان‌ها کمک کرد، ولی از جهت اجتماع به تفرقه‌ی بین انسان‌ها پرداخت و لذا باید ادعا نمود که تمدن امروز بسیار شکوفا، شگرف و تواناست، اما بسیار ناآگاه، نابینا و ناشکیباست.

انسان با روی گردانی از ارزش‌های اصیل انسانی، حاکمیت بی‌بندوباری و افسار گسیختگی در کشورهای مترقی سبب شده که روز به روز بر تیرگی دل‌ها افزوده شود و نور معنوی که سبب روشنایی دل‌ها و آرامش قلب‌هاست، به کلی از میان برود و انحطاط‌های گوناگون برای‌ی وجود بشریت را به نابودی کشاند، البته این انحطاط‌ها نه در جوامع غیر اسلامی، در جوامع اسلامی نیز تا حدود زیادی مشهود است...

با توجه به ضرورت و نقش افرینی اخلاق در عرصه‌های مختلف اجتماع و خصوصاً دانشگاه و دانشجو به عنوان مدیران آینده‌ی جامعه‌ی انسانی، طرح و گزینش سرفصل‌های اخلاقی برای دو واحد درسی در محیط علمی و دانشگاهی از دغدغه‌های مهم اندیشمندان بوده است و بنده با تجربه‌ی بیش از دو دهه تدریس این بحث در مراکز علمی، مباحث پیش‌روی را به عنوان موضوعات و محتوای درس اخلاق با قید «کاربردی» آن را پیشنهاد می‌کنم. امید است مطالب ارائه شده مفید حال دانشجویان عزیز باشد.

والسلام

مصور هرنجی

۱۳۹۰/۵/۲۵